

KORZYSTANIE Z WÓD W ŚWIETLE PRAWA I POMOC DLA ROLNIKÓW

W ostatnich latach jesteśmy świadkami postępujących zmian klimatycznych, skutkujących narastającym problemem suszy oraz niedoborów wody na obszarze kraju. Każdy człowiek oraz wszystkie sektory gospodarki narodowej potrzebują dostępu do wody, oraz jej poboru w ilości odpowiedniej do potrzeb. Warto więc wiedzieć, czym jest korzystanie z wód w kontekście uwarunkowań prawnych, co jest dozwolone, a jaki sposób korzystania z wód wymaga dodatkowych pozwoleń czy zgłoszeń.

KATARZYNA OLEJNIK-ZIMNA | POWIAT KROTOSZYŃSKI

Korzystanie z wód, zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne, nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, w szczególności nie może naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, powodować marnotrawstwa wody lub marnotrawstwa energii wody, a także nie może wyrządzać szkód. Wyróżniamy następujące rodzaje korzystania z wód:

- powszechne,
- zwykłe,
- szczególne.

Prawo do powszechnego korzystania z publicznych śródlądowych wód powierzchniowych, morskich wód wewnętrznych oraz z wód morza terytorialnego, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej, przysługuje każdemu. Powszechne korzystanie z wód służy do zaspokajania potrzeb osobistych, gospodarstwa domowego lub rolnego, bez stosowania specjalnych urządzeń technicznych, a także do wypoczynku, uprawiania turystyki, sportów wodnych oraz, na zasadach określonych w przepisach odrębnych, amatorskiego połowu ryb.

Właścicielowi gruntu przysługuje prawo do korzystania z wód stanowiących jego własność oraz z wód podziemnych znajdujących się w jego gruncie i ten rodzaj korzystania nazywany jest zwykłym korzystaniem z wód. Prawo do zwykłego korzystania z wód nie uprawnia jednak do wykonywania urządzeń wodnych bez wymaganej zgody wodnoprawnej. Zwykłe korzystanie z wód ma służyć zaspokojeniu potrzeb własnego gospodarstwa domowego lub własnego gospodarstwa rolnego i obejmuje:

- pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie nieprzekraczającej 5 metrów sześciennych (m^3) na dobę. Oznacza to, że w okresach znacznego zapotrzebowania na wodę, chociażby w okresie wegetacyjnym roślin, rolnik może na potrzeby zwykłego korzystania z wód pobierać na dobę nawet ponad 5 m^3 wody, bowiem w innych okresach roku ten pobór będzie mniejszy i średniorocznie limit zostanie zachowany;
- wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi w ilości nieprzekraczającej łącznie 5 m^3 na dobę.

Z kolei szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie z wód wykraczające poza powszechne oraz zwykłe korzystanie z wód obejmujące między innymi:

- odwadnianie gruntów i upraw;
- użytkowanie wody znajdującej się w stawach i rowach;
- korzystanie z wód do nawadniania gruntów lub upraw, a także na potrzeby działalności rolniczej w rozumieniu artykułu (art.) 2 ustępu (ust.) 2 ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym, w ilości większej niż średniorocznie 5 m^3 na dobę;
- korzystanie z wód na potrzeby działalności gospodarczej, innej niż działalność rolnicza w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym;
- rolnicze wykorzystanie ścieków, jeżeli ich łączna ilość jest większa niż 5 m^3 na dobę.

Ustawa Prawo wodne wprowadza również pojęcie usług wodnych, które polegają na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego, zwykłego oraz szczególnego korzystania z wód. Obejmują one między innymi.:

- pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych;
- piętrzenie, magazynowanie lub retencjonowanie wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz korzystanie z tych wód.

Jeżeli ustawa Prawo wodne nie stanowi inaczej, na szczególne korzystanie z wód oraz usługi wodne wymagane jest uzyskanie pozwolenie wodnoprawnego. Art. 389-390 ustawy Prawo wodne wskazuje też inne czynności wymagające uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Dodatkowo, w art. 394 ust. 1 ustawy Prawo wodne zostały wymienione działania, które wymagają zgłoszenia wodnoprawnego.

Nie wymaga natomiast uzyskania pozwolenia zwykłe oraz powszechne korzystanie z wód. W tym miejscu warto zaznaczyć, że z obowiązku wydania pozwolenia wodnoprawnego lub przyjęcia zgłoszenia wodnoprawnego zostało wyłączone:

- wykonanie urządzeń wodnych do poboru wód podziemnych na potrzeby zwykłego korzystania z wód z ujęć o głębokości do 30 m oraz
- pobór wód powierzchniowych lub wód podziemnych w ilości średniorocznie nieprzekraczającej 5 m^3 na dobę oraz wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi w ilości nieprzekraczającej łącznie 5 m^3 na dobę, na potrzeby zwykłego korzystania z wód.

Od kilku lat w Polsce podejmowane są działania wspierające gospodarkę wodną na obszarach wiejskich. Obecnie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) na lata 2023-2027 kwestie związane z ochroną środowiska i klimatem, w tym te związane z wodą, zajmują niezwykle ważne miejsce. W ramach planowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) naborów wniosków ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) znalazło się wiele działań, których celem jest wspieranie zrównoważonego rozwoju zasobów naturalnych, takich jak woda, gleba i powietrze, i wydajnego gospodarowania nimi, w tym poprzez ograniczanie uzależnienia od środków chemicznych.

Rolnicy mają możliwość ubiegania się o płatności wspierające działania służące retencji wody na obszarach wiejskich. Są to zarówno działania w ramach I filaru WPR, takie jak ekoschematy (między innymi ekoschemat Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi), jak również interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz leśne i zadrzewieniowe wdrażane w ramach II filaru WPR.

Oprócz mechanizmów finansowania związanych z podejmowaniem korzystnych dla środowiska praktyk rolniczych dostępne będą również interwencje, w ramach których rolnicy będą mogli podejmować działania sprzyjające ochronie środowiska, w tym wody, o charakterze inwestycyjnym. Rolnicy będą mogli skorzystać z interwencji I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu, której celem jest ochrona zasobów naturalnych oraz klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. W ramach interwencji wspierane będą inwestycje materialne lub niematerialne mające na celu między innymi poprawę gospodarowania wodą, w tym:

- budowę, zakup lub instalację elementów infrastruktury technicznej niezbędnych do pozyskiwania,

magazynowania w zamkniętych zbiornikach oraz zagospodarowania wody deszczowej;

- budowę lub zakup instalacji do powtórnego obiegu wody lub oszczędnego gospodarowania wodą.

Wsparcie będzie mógł otrzymać rolnik lub grupa rolników (co najmniej 3), a poziom dofinansowania ma wynosić:

- do 80 procent (%) kosztów kwalifikowalnych operacji (grupa rolników);
- do 65% kosztów kwalifikowalnych operacji lub do 65% ustalonych kosztów jednostkowych (rolnik).

Limit pomocy na jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo w okresie realizacji PS WPR 2023-2027 wynosi 200 tys. zł. Zgodnie z opracowanym przez ARiMR harmonogramem naborów wniosków o przyznanie pomocy, pierwszy nabór wniosków na tę interwencję zaplanowano od 10 października 2024 roku do 10 listopada 2024 roku. ■

Źródła:

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne – tekst jednolity (Dz.U. 2023 poz. 1478)

Brozura informacyjna „Gospodarowanie wodą w rolnictwie w obliczu susz” pod redakcją Niny Dobrzyńskiej i Wiesława Dembka, wyd. MRiRW (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/gospodarowanie-woda-w-rolnictwie-w-obliczu-susz>)

<https://wodnesprawy.pl/korzystanie-z-wod-pobor-wod-zuzycie-wody-uslugi-wod/>

<https://www.gov.pl/web/wody-polskie/faq>

<https://www.gov.pl/web/arimr/harmonogram-naborow-wnioskow-o-pryznanie-pomocy-w-2024-r-w-ramach-planu-strategicznego-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-2027>

<https://m.lodr.konskowola.pl/index.php/2865-planowane-nabory-wnioskow-w-2024-roku-na-dzialania-srodowiskowe-w-ramach-planu-strategicznego-dla-wpr-na-lata-2023-2027>

<https://wiescirolnicze.pl/nabory-dla-rolnikow-na-inwestycje-dotyczace-magazynowania-wod-kiedy-rusza/>

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/i104-inwestycje-przyczyniajace-sie-do-ochrony-srodowiska-i-klimatu>

